

51. Rus dilinde ilgeçler¹

Süreyya ÖMER²

APA: Ömer, S. (2022). Rus dilinde ilgeçler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 793-807. DOI: 10.29000/rumelide.1106141.

Öz

Ruşçada ilgeç anlamına gelen *çastitsa* (Rus. *частица*) terimi tek başına anlamı olmayan, cümle içerisinde başka sözcüklerle bir araya geldiğinde anlam kazanan sözcükler için kullanılır. Çeşitli görüşler olmakla beraber genel olarak bu sözcükler bağımlı ulamlar sınıfında ele alınır. Kullanıldığı yere göre anlamsal açıdan bilinen birincil anlamından büsbütün farklı anlama sahip olabilen ilgeçler, anlamsal ve işlevsel açıdan oldukça zor dilsel birimlerdir. İletişim sürecinde çok tercih edilen bu birimler, özellikle gündelik konuşmalarda hayli işlektir. Konuşan ile alıcının iç dünyasını yakınlaştıran ilgeçler sayesinde konuşanın tavrını alıcı kolayca anlayabilmekte, bunun sonucunda da başarılı bir iletişim sağlanmış olabilmektedir. İletişimi yöneten ilgeçlerin, sözün ve metnin kurucu bileşenleri olarak rolü son derece büyüktür. Bu nedenle ilgeçlerin anlamsal ve işlevsel açıdan ayrıntılı ele alınmasına yönelik gün geçtikçe ilgi artmaktadır. Makalemizde Rus dilinin en problematik ulamlarından biri olan ilgeçlerin betimlenmesinde mevcut olan çeşitli yaklaşımlar ortaya konulmuş ve araştırmacılar arasında ilgeçlerin bir kavram olarak tanımlanması, ilgeçlerin ulamlar arasındaki yeri, ilgeçlerin sınıflandırılması gibi konularda görüş ayrılığı olduğu tespit edilmiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak günümüze kadar ilgeçler konusunu ele alan çok sayıda çalışma yapılmakla birlikte çok anlamlılığı, anlamsal sınırlarının belirsizliği gibi nedenlerden dolayı ilgeçlerin tanımlanması ve sınıflandırılması konusunda kesin çizgilerin çizilememiş olduğu kanısına varılmıştır. İlgeçler konusundaki birçok belirsizliğin ortadan kalkması için bu birimleri onların işlevsel-edimbilimsel özelliklerini dikkate alarak inceleyen çok yönlü çalışmaların hazırlanması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Bağımlı ulam, yardımcı sözcükler, ilgeçler, Rusçadaki ilgeçler

On the general status of particles in Russian

Abstract

The term *çastitsa* (частица), which means particle in Russian, is used for words that do not have a meaning on their own, but gain meaning when combined with other words in a sentence. Although there are various opinions, these words are generally considered in the category of dependent categories. Particles, which can have a completely different meaning from the primary meaning according to the place of use, are very difficult linguistic units in terms of semantic and functional. These units, which are highly preferred in the communication process, are quite busy in daily conversations. Thanks to the particles that bring the inner world of the speaker and the receiver closer, the receiver can easily understand the speaker's attitude, and as a result, successful communication is ensured. The role of the particles that govern communication, as the constituent

¹ Bu makale, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU danışmanlığında hazırlanmakta olan doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu (Ankara, Türkiye), sureyyaomer@gazi.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4638-6514 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 23.02.2022-kabul tarihi: 20.03.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1106141]

components of the word and the text, is extremely large. For this reason, there is an increasing interest in dealing with particles in detail in terms of semantic and functional aspects. In our article, various approaches to describing particles, which is one of the most problematic categories of the Russian language, have been put forward and it has been determined that there is a difference of opinion among researchers on the definition of particles as a concept, the place of particles among categories, and the classification of particles. XIX. Although many studies have been carried out on the subject of particles starting from the second half of the century to the present, it has been concluded that definite lines could not be drawn in the definition and classification of prepositions due to reasons such as their polysemy and the ambiguity of their semantic boundaries. In order to eliminate many uncertainties about particles, it is necessary to prepare multidimensional studies that examine these units by taking into account their functional pragmatic features.

Keywords: Dependent category, auxiliary words, particle, particles in Russian

Giriş

Rusçada ilgeç anlamına gelen *çastitsa* (Rus. *частица*) terimi, Rus dilbilgisine, antik dönemden geçen bir terimdir. Rusçadaki ilgeç terimi, eskiden beri dilbilgisinde bilinen terimler arasında yer almasına rağmen günümüzde hala bu terimin kesin bir tanımlaması yapılamamaktadır. Bu durum Rusçadaki ilgeçlerin ancak cümle veya metinde anlam kazanması, bu nedenle anlam açısından sıkça değişmesi gibi nedenlere bağlıdır. Çağdaş Rus dilbiliminde içinde geçtikleri cümleye veya eklendiği sözcüğe çeşitli anlamlar yükleyen ilgeçleri ele alan çalışmalara baktığımızda ilgeçler konusunun tam anlamıyla incelenmemiş olduğu ortaya çıkar. İlgeçlere daha XIX. yüzyıldan önce ele alınmış çalışmalarda rastlanmasına rağmen ayrı bir konu olarak incelenmesi XIX. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. XIX. yüzyılın sonlarına kadar ilgeçler, diğer sözcük kategorileri çerçevesinde incelenmiş ve ayrı bir sözcük kategorisi olarak ele alınmamıştır.

Günümüze kadar ilgeçlerin sınıflandırılmasını ele alan, tek başına herhangi bir ilgeci inceleyen çok sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen Rusçadaki ilgeçler hala tam anlamıyla incelenmemiştir. Bilişsel dilbilim, ruhdilbilim, iletişimsel dilbilim, metin dilbilim gibi yaklaşımlarla beraber bu konunun sorunları daha da artmış gözükmektedir. Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içerisinde başka sözcüklerle bir araya geldiklerinde anlam kazanan ilgeçleri tanımlayan dilbilimcilerin ortaya koydukları tanımlara ve yaklaşımlara değinerek ilgeçlerin çok çeşitli tanımlarının ve yaklaşımlarının olduğunu; tanımlar arasında bir birliğin söz konusu olmadığını ve ilgeçlerin en belirsiz ulam olduğunu ortaya koymaya çalışalım.

1. Rus dilindeki ilgeçler: tanımlar ve yaklaşımlar

Tıpkı diğer dillerde olduğu gibi Rus dilinde de insan konuşma esnasında dinleyicisine iletmek istediklerini dile dökerken vermek istediği mesajı tam olarak karşısındakine aktarabilmek ve ifadesine renklilik aynı zamanda zenginlik katmak için konuşmasının belli kısımlarında sesiyle oynayarak vurgu ve tonlamaya, sözcüksel tekrarlara, ilgeçlere vs. başvurur. Bu bağlamda konuşan ile alıcının iç dünyasını yakınlaştıran ilgeçlerin iletişim sürecinde rolü oldukça büyüktür. İlgeçler sayesinde konuşanın tavrı alıcı tarafından kolayca anlaşılabilenkte, bunun sonucunda ise başarılı bir iletişim sağlanmış olmaktadır.

Rusçadaki ilgeçleri ilk kez ayrı bir sözcük kategorisi olarak Anton Vyaçeslavoviç Dobiaş *Yunanca Temelinde Ulamların ve Onların Biçiminin Anlambilim Kitabı* (*Опыт синтаксисологии частей рЪчи и*

ихъ формъ на почве греческого языка - 1897) adlı çalışmasında ele alır. Dobiaş, İlgeçler ve Zarflar bölümünde ilgeçlerin zarflarla aynı olmadığını, onlardan farklı olduğunu öne sürerek ilgeçleri ayrı bir ulam olarak nitelendirir (Mlinarova, 2018: 14, 15). Böylece Dobiaş, ilgeçlerin incelenmesinde yeni bir sayfa açar. Dobiaş'ın adı geçen çalışmasına kadar Rus dilbilgisini konu eden çeşitli çalışmalara bakıldığında (Lavrentiy İvanoviç Zizaniy-Tustanovskiy - *Slav Dilbilgisi* [*Граммати́ка словенска - 1596*], Meletiy Smotritskiy- *Slav Dilbilgisi ve Doğru Sözdizim* [*Граммати́ки словенския и правильное синта́гма - 1619*], Mihail Vasilyeviç Lomonosov - *Rus Dilbilgisi* [*Росси́йская грамма́тика - 1757*], Aleksandr Hristoforoviç Vostokov - *Rus Grameri* [*Русская грамма́тика1 831*] vs.) ilgeçler diğer ulamlar çerçevesinde ele alınır.

Dilin iletişimsel boyutunun ön plana çıkmasıyla beraber ilgeçlerin etraflica araştırılması önem kazanır. Bu konunun dilbilimciler tarafından ilgiyle karşılanması ilgeçlerin iletişimin çeşitli boyutlarıyla bağlantılı olmasına dayanır. İlgeçlerin anlamının ve işlevinin iletişimsel sözdizim, sözdizimsel anlambilim çerçevesinde ele alınması daha ayrıntılı, derin ve sistematik bir biçimde nitelenmesini sağlar. Metnin sözdiziminde yapılan araştırmalar, bu yardımcı sözcüklerin metnin yapısını oluşturma ve metinle bağlantılı olmasında büyük rol oynadığını gösterir ve bunun sonucunda bu yardımcı sözcüklerin iletişimsel değeri ortaya konularak ilgeçlerin iletişimi yönlendirdiği kanıtlanır.

Ünlü Rus dilbilimcisi Vasiliy Alekseyeviç Bogoroditskiy, XX. yüzyılın başlarında Rus dilinin dilbilgisini ele aldığı *Rus Dilbilgisi Kitabı* (*Общій курс русской грамматики*) başlıklı çalışmasında Rus dilbilgisindeki sözcükleri adlandırma işlevi olan sözcükler ve ilişki adlandıran sözcükler olarak ikiye ayırır. Dilbilimci, ulamları sınıflandırırken sözcüğün içeriğine, dilbilgisel biçimlere göre değişip değişmemesine, bir ulamın diğer ulamlara tabi olup olmamasına dikkat edilmesi gerektiğini öne sürerek sınıflandırmasını bu doğrultuda yapar. Bogoroditskiy, dilbilgisel biçimlere göre değişip değişmemesi açısından adlandırma işlevi olan sözcükler değişime uğrayan sözcüklerdir, ilişki adlandıran sözcükler ise değişmeyen sözcüklerdir, görüşünü ileri sürer. Kendi içeriği olmayan ilişki adlandıran sözcükler sınıfına Bogoroditskiy, edatları ve bağlaçları yerleştirir. Ayrıca dilbilimci, bağımsızlığı düşük bazı sözcüklerin (*ли, же, бы* vs.) yukarıda dile getirilen edatlar ve bağlaçlara dâhil edilemedikleri için onlara parçacak (ilgeç) denilebilir düşüncesini ortaya koyar ve ilgeçleri de kendi içeriği olmayan ilişki adlandıran sözcükler sınıfına dâhil eder (Bogoroditskiy, 1935: 104-105).

Ünlü Rus dilbilimcisi İvan İvanoviç Meşaninov, 1945 yılında yayımladığı *Cümle Ögeleri ve Ulamlar* (*Члены предложения и части речи*) başlıklı çalışmasında ilgeçleri yardımcı ögeler olarak niteler. Dilbilimciye göre bağımsız sözcük özelliğini kaybetmiş ve anlam kattığı sözcükten önce veya sonra gelen yardımcı ögeler, sadece isimlerle değil diğer ulamlarla hatta söz öbekleriyle birleşebilirler. Meşaninov, bu yardımcı ögelere dilbilgisinde yardımcı ilgeçler ya da sadece ilgeçler denildiğini dile getirir. Ayrıca dilbilimci bu ilgeçlerin hem sözdizimde hem de yeni sözcük birimlerinin oluşumunda görev aldığı ifade eder (Meşaninov, 1945: 309).

1945 yılında Moskova Fonoloji Okulu'nun kurucularından olan ünlü dilbilimciler Ruben İvanoviç Avanesov ve Vladimir Nikolayeviç Sidorov *Rus Edebi Dilinin Dilbilgisi Kitabı* (*Очерк грамматики русского литературного языка*) başlıklı çalışmalarında cümle ögesi olan bağımsız sözcüklere karşı olarak bağımlı sözcükleri (edatlar, bağlaçlar, ilgeçler, yardımcı fiiller) getirirler. Dilbilimcilere göre bağımlı sözcükler ya bağımsız sözcüklerin sözdizimsel ilişkisini ifade eder, ya da bağımsız sözcüklere çeşitli anlamsal boyutlar katarlar. Bu nedenlerden dolayı bağımlı sözcüklerin her zaman bağımsız sözcüklerle kullanıldığı dile getiren dilbilimciler, bağımlı sözcükleri üstlendikleri biçimsel görevlerine (sözdizimsel / sözdizimsel olmayan) göre yardımcı sözcükler ve ilgeçler diye ikiye ayırırlar. Yardımcı

sözcükleri biçim-sözdizimsel içerikleri ifade eden bağımlı sözcükler olarak nitelendiren Avanesov ve Sidorov, ilgeçleri biçim-sözdizimsel olmayan, bağımsız sözcüklere çeşitli anlamsal boyutlar katan bağımlı sözcükler olarak nitelerler. İlgeçleri genellikle konuşanın cümlede söylenilene karşı gösterdiği çeşitli anlamsal boyutları ifade eden bağımlı sözcükler olarak ele alan dilbilimciler, içeriğine göre ilgeçleri olumsuz, pekiştirici, sınırlayıcı, soru ve ünlem içerikli ilgeçler diye beş sınıfa ayırırlar (Avanesov ve Sidorov, 1945: 223-224, 231).

Lev Vladimiroviç Şçerba'nın editörü olduğu ve 1946 yılında yayımlanmış *Rus Dilinin Dilbilgisi* (*Грамматика русского языка*) başlıklı çalışmada ise ilgeç, cümleye veya onun ayrı bölümlerine çeşitli anlamsal boyutlar katan yardımcı ulam olarak betimlenir (Şçerba, 1946: 194-195).

Çalışmalarıyla Rus dilbilimine büyük katkı sağlayan dilbilimci Aleksey Aleksandroviç Şahmatov, bağımsız, bağımlı ve yardımcı olarak adlandırdığı ulamlar ortaya koyar. Bağımsız ulamlar sınıfına isim, sıfat, fiil ve zarfı dâhil eder. Bağımlı ulamlar sınıfında zamirler ve zamir zarflar yer alır. Yardımcı ulamlar sınıfına edatlar, bağlaçlar, önekler ve ilgeçleri yerleştirir. Ünlemler ise Şahmatov tarafından ayrı ele alınır. Şahmatov, ilgeçleri dilbilgisel biçimleri veya yüklemi pekiştiren ya da vurgulayan sözcükleri içeren ulamlar olarak niteler ve ilgeçlerin biçimsel, yardımcı anlama sahip olduklarını ifade eder (Şahmatov, 1952: 31, 135).

Moskova Dilbilim Okulunun kurucusu olarak bilinen Filipp Fyodoroviç Fortunatov çalışmalarında ilgeçleri, yardımcı işlevi gören edatların, bağlaçların, yardımcı fiillerin yer aldığı ilişki adlandıran sözcükler kategorisine dâhil eder. Ona göre Rus dilbilgisini ele alan çalışmalara ulamlar Eskiçağ dilbilgisi kitaplarından geçmiştir. Dilbilimci, bu ulam sınıflamasında çekilen ve çekime uğramayan sözcükler karışık verildiğinden dolayı ulamların bilimsel bir değere sahip olmadıklarını öne sürer. Kendi sınıflandırmasının temeline morfolojik özelliği yerleştiren dilbilimci, sözcükleri bükünlü biçimbirimleri alıp almamalarına göre sınıflandırır. Bu sınıflandırmada tüm sözcükler üç gruba ayrılır: fiilleri, isimleri, sıfatları, zarfları, mastarları kapsayan adlandırma işlevi olan sözcükler; bağlaçları, edatları, ilgeçleri kapsayan ilişki adlandıran sözcükler ve ünlemler. Fortunatov, işlevsel olarak yaklaştığı ilişki adlandıran sözcüklerin tek başlarına anlamı olmayan, adlandırma işlevi olan sözcüklerin anlamındaki herhangi bir şeyi açıklamak için kullanılan sözcükler olduğunu savunur. Bu sınıfta dilbilimci içinde edatları, yardımcı fiilleri bağlaçları bulunduran bağlayıcı sözcükleri, pekiştirme sözcüklerini, olumsuzluğu veya soruyu ifade eden parçacıkları ve konuşanın mevcut olan cümleye karşı tutumunu belirten sözcükleri bir araya getirir (Fortunatov, 1956: 166, 169-171).

Aleksandr Matveyeviç Peşkovskiy, ilgeçleri sözdizimsel kategori olarak ele alır ve kendi başlarına anlama sahip olmayan, ancak cümle içerisinde anlam kazanan, cümleye anlamsal boyutlar katan, yardımcı sözcükler olarak açıklar. İlgeçler kavramı altında toplamda sekiz yardımcı sözcük kategorisi (edatlar, bağlaçlar, yardımcı fiiller, ara sözcükler, emir sözcükler, olumsuz sözcükler, soru sözcükleri) ortaya koyar ve ilgeçleri de bu sekiz kategoriye dağıtır (Peşkovskiy, 1956: 39-42).

Anna Nikolayevna Vasilyeva, *Konuşma Dilinin İlgeçleri* (*Частицы разговорной речи*) başlıklı çalışmasında ilgeçlerin belli başlı bir içeriğe sahip olmadıklarını, genellikle ilgeçlerin sözcüksel anlamının onların dilbilgisel anlamından ayrılmadığını dile getirir. Birçok ilgecin cümlede, bir sözcüğe ait olmayıp söz öbeğine veya tüm cümleye bağlı olduğunu dile getiren Vasilyeva, ilgeçlerin bazen konuşanın öznel tutumundaki duygu yoğunluğunu belirterek sözdizimsel yapılar da oluşturduklarını ileri sürer (Vasilyeva, 1964: 3).

A.A.Şahmatov'un öğrencisi Viktor Vladimiroviç Vinogradov, Rus dilindeki ilgeçlerin iki anlamda (geniş ve dar) kullanıldığını dile getirir. İlgeçlerin birinci anlamının, bağımsız ulamlardan farklı olan bağlaçları, edatları ve bağlamları ele alan 'dil'in parçacıkları' olduğunu ifade eden Vinogradov, ilgeçlerin ikinci anlamını karma yapıdaki anlamlandırma işlevi olan dilbilgisel birimler olarak açıklar (Vinogradov, 1972: 504-505). İlgeçlerin zarflar ve kipliği içeren birimler ile bağlaçlar arasında bir yerde bulunduğunu dile getiren Vinogradov'a göre

"ilgeçler tek başlarına anlamı olmayan, başka sözcüklere, sözcük gruplarına, cümlelere ilave anlamsal boyutlar katan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin sözcüksel anlamı, onların dilbilgisel, mantıksal işlevleriyle veya sözcükteki duygu değeri ve biçim özelliğiyle uyur. Bu nedenle ilgeçler, anlamsal açıdan oldukça geniş, sözcüksel ve dilbilgisel anlamları devingen ve sözdizimin egemenliğinde olan sözcüklerdir" (Vinogradov, 1972: 504).

Çalışmalarıyla Rus dilbilgisine büyük katkılar sağlayan ünlü dilbilimci Natalya Yulyevna Şvedova, ilgeçleri çeşitli işlevleri olan yardımcı sözcükler olarak ele alır. Şvedova'ya göre ilgeçler

"ilkın sözcüklerin ve teşvik, dilek-şart, şart, dilek gibi anlamlı cümlelerin biçimsel biçiminin oluşmasına iştirak eden, 2. iletinin veya onun ayrı parçalarının çeşitli öznel ve kiplik özelliklerini ve değerlendirmesini dile getiren, 3. iletinin amacını, onayını veya yadsımasını ifade eden, 4. ise eylemi veya durumu zaman, tam veya eksik olması, sonuçlanmış veya sonuçlanmamış gibi açılardan niteleyen yardımcı sözcüklerdir". (Şvedova, 1980: 725).

İlgeçlerin bu işlevlerini biçimsel işlevler ve iletinin çeşitli iletişimsel niteleme işlevi olarak gruplandırır Şvedova'ya göre ilgeç cümle içerisinde bir anlama sahiptir, tek başına ele alındığında ise sözcük anlamını kaybeder (Şvedova, 1980: 725).

Rus dilbiliminin diğer ünlü isimleri olan Ditmar Elyşeviç Rozental, İrina Borisovna Golub, Margarita Alekseyevna Telenkova'nın *Çağdaş Rus Dili (Современный русский язык)* başlıklı çalışmalarında ilgeçleri cümlelere ve sözcüklere ilave anlamsal, kiplik ve duygusal anlamlar katan veya çeşitli dilbilgisel bağlantılar kurmaya yarayan yardımcı sözcükler olarak tanımlarlar (Rozental vd., 1991: 350).

Çalışmalarında Rus ilgeçlerini ayrıntılı bir biçimde ele alan Elena Alekseyevna Starodumova'ya göre konuşanın içerik değerlendirmesinin yanı sıra başka bir eylemciye yönelik tutumunu yansıtmaya gibi işlevlerinin olduğu Rusçadaki ilgeçler, bağlaçlara ve edatlara nazaran sözdizimsel yapıların biçimleyicisi ve dil bilgisindeki yapılar olarak nitelenmesi mümkün olmayan yardımcı sözcüklerdir (Starodumova, 1997: 3).

Svetlana Mihaylovna Kolesnikova, ilgeçleri uyum sağladığı sözcüklere, söz öbeklerine, cümlelere, metne kiplik, duygusal, anlatımsal vs. gibi ilave anlamlar katan ve çeşitli dilbilgisi ilişkilerini ifade etmeye hizmet eden, ayrıca gerçekliğe yönelik konuşanın tutumunu yansıtan değişmeyen bir ulam olarak niteler (Kolesnikova, 2012: 11).

Dilbilimci Aleksandr Tsoy, *Sözlükbilimin Bir Nesnesi Olarak Rusçadaki İlgeçler (Русские частицы как объект лексикографии)* başlıklı çalışmasında ilgeçleri adlandırma işlevi olmayan, gerçekliğin olaylarının arasında ilişki kurma görevi olan ve sadece bağımsız sözcüklerle birleşerek kullanılan yardımcı sözcükler kategorisine dâhil eder (Tsoy, 2014: 137).

Venera Gabdulhakovna Fathutdinova, *Rus Dilinin Biçimbilimi: Bağımlı Ulamlar (Морфология русского языка: за пределами знаменательных частей речи)* başlıklı çalışmasında ilgeçlerin

anlamaları ifade eden yardımcı sözcükler olduğunu ve bu anlamların konuşanın söylemek istediğini aktarmada önemli rol oynadığını dile getirir (Fathutdinova, 2016: 30).

Rusçadaki ilgeçler üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlamış olan Olga Aleksandrovna Selemeneva ilgeçlerin sözdaki herhangi bir sözcüğe veya sözcenin tümüne çeşitli ilave anlamsal, duygusal ve kiplik anlamları katan yardımcı sözcükler olduğunu dile getirir. Ayrıca ilgeçlerin, biçim olarak değişime uğramadığını, herhangi bir cümle ögesiyle bağlantısının bulunmadığını ve hiçbir dilbilgisel işlevi olmadığını ileri sürer (Selemeneva, 2019: 41).

Vladimir Nikolayeviç Şapoşnikov, ilgeçleri tüm cümlelerin veya cümlede yer alan sözcüklerin çeşitli anlamsal boyutlarını ifade eden yardımcı sözcükler olarak betimler. Dilbilimci, ilgeçlerin sadece bağlayıcı işlevi üstlenmediği, aynı zamanda sözün içeriğini anlamsal açıdan da doldurduğu için sözün oluşumunda ilgeçlerin yerinin ve rolünün oldukça büyük olduğunu izah eder. İlgeçlerin iletişim sürecine hizmet ettiğini ifade eden dilbilimci, ilgeçlerin konuşanın tutumunu belirttiğini, bununla birlikte nesnelere ve olayların daha kesin belirtilmesini sağladığını, iletişim sürecini oluşturma aracı ve metnin bağlayıcı unsuru olduğunu dile getirir (Şapoşnikov, 2018: 3-6).

Görüldüğü gibi Rus dilbilimciler tarafından ilgeçlerin ne olduklarıyla, hangi sözcük kategorisine dâhil edilmesi gerektiğiyle ilgili farklı görüşler ortaya konulmuştur ve bu nedenle ilgeçlerin tanımlanması konusu günümüzde hala çözüme kavuşmamıştır.

2. İlgeçlerin sınıflandırılması

İlgeçlerin sınıflandırılması konusunda genel olarak karşımıza ilgeçlerin yapı bakımından sınıflandırılması ve ilgeçlerin işlevsel açıdan sınıflandırılması olmak üzere iki ana kategori çıkmaktadır.

2.1. İlgeçlerin yapı bakımından sınıflandırılması

Genel olarak Rus dilbilimciler ilgeçlerin yapı bakımından sınıflandırılmasında ortak görüşe sahip oldukları için ilgeçlerin yapı bakımından sınıflandırılması Rus dilbiliminde problem teşkil etmemektedir. İlgeçleri bu açıdan ele alırken günümüzde hala Rus dilinin dilbilgisi kurallarını öğrenme konusunda başyapıt olan Şvedova'nın editörlüğünü yaptığı "Rus Dilbilgisi - 1980" başlıklı çalışmaya başvuruldu.

Çağdaş Rus dilbilgisinde, ilgeçler biçim bakımından temel ve türevler olarak iki sınıfa ayrılır. Temel sınıfta birkaç istisna hariç diğer sözcük sınıflarıyla yapı ve biçimsel ilişkisi olmayan tek heceli ilgeçler (*бы, вишь, да -emir kipinde-, де, дескать, же vs.*) yer alır. Geri kalan ilgeçler (*благо, буквально, верно vs.*) türevler sınıfına dâhil edilir.

İlgeçler nicel özelliklerine göre de basit ve birleşik ilgeçler diye ikiye ayrılır. Tek sözcükten oluşan ilgeçler basit, birden fazla sözcükten oluşanlar birleşik olarak adlandırılır. Basit ilgeçler sınıfına tek sözcükten oluşan ilgeçler ve bağlaçlar, zamirler, zarflar, fiiller veya edatlarla ilişkili olan ilgeçler (*а, более, больше, буквально, бывает, было, будто, во, вообще, вон, вот, всё, что, чтоб vs.*); birleşik sınıfına ise iki ya da daha fazla ilgeçten, ilgeç ve bağlaçtan, ilgeç ve edattan, ilgeç ve zarftan oluşan ilgeçler (*вот бы, едва не, а то, без того, пусть бы, только бы, хоть бы, как так, так и, ладно бы vs.*) dâhil edilir. Birleşik ilgeçler kendi içerisinde bölünen ve bölünmeyen ilgeçlere ayrılır.

Başka sözcüklerin araya girmesiyle ilgecin ögeleri bölünüyorsa bu ilgeç bölünen ilgeçtir. Örneğin;

*едва не: **Едва** руку **не** сломал!³ [Az kalsın kolunu kırıyordu!] - Bu örnekte görüldüğü gibi *едва не* ilgeci *руку* sözcüğünün araya girmesiyle bölünmüştür.*

İlgecin öğeleri başka sözcüklerle bölünmüyorsa, bu ilgeç bölünmeyen ilgeçtir. Örneğin;

- *всего-навсего: Там будет **всего-навсего** 2 студента. [Orada topu topu iki öğrenci olacak] – Bu örnekte yer alan *всего-навсего* ilgeci herhangi bir sözcüğün araya girmesiyle bölünmemiştir.*

Ayrıca, birleşik ilgeçlerin içerisinde deyim ilgeçler de mevcuttur. Deyim ilgeçler, birkaç yardımcı sözcüğün birleşip kaynaşması sonucunda ortaya çıkan ilgeçlerdir. Deyim ilgeçler de başka sözcüklerin araya girmesiyle bölünen ve bölünmeyen diye ikiye ayrılır. Örneğin;

- *нет нет и (да и): **Нет нет да и** вспомнит эту прекрасную песню своей молодости. [Bazen gençliğinin bu fevkalade şarkısını hatırlar.];*
- *что за: (**Что** это **за** наглость? [Bu nasıl bir küstahlıktır?]) (Şvedova, 1980: 722-724).*

2.2. İlgeçlerin işlevsel açıdan sınıflandırılması

Daha önceden de belirttiğimiz gibi ilgeçlerin işlevsel açıdan sınıflandırılması konusunda farklı görüşler mevcut olduğundan hâlihazırda oldukça tartışılan bir meseledir. İlgeç konusunda yol gösterebilecek bazı kaynaklardan hareketle Rus geleneksel dilbilgisinde ilgeçlerin sınıflandırılma sorununun çözüme kavuşmaması bir mesele olduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

2.2.1.V.V. Vinogradov'un sınıflandırması

Vinogradov, ilgeçlerin oldukça geniş bir sınıflandırmasını yapar ve ilgeçleri toplamda sekiz sınıfa ayırır.

1. Anlam kattığı sözcüğü kısıtlayan, vurgulayan ve pekiştiren ilgeçler (*и, даже и, только, лишь, хоть* vs.). Örn.: *Я не хочу в гости **даже** к тебе! [Sana bile misafirliğe istemiyorum!]*
2. Düşünce ve dil arasında bağlantı kuran bağlaç türüne yakın olan bağlayıcı ilgeçler (*тоже, также, к тому же, и то, притом, все*). Örn.: *Твоя сестра хорошая и **притом** очень красивая девушка. [Kız kardeşin iyi hem de güzel bir genç kızdır.]*
3. Niteleyici (belirleyici) ilgeçler (*подлинно, именно, как раз, точь-в-точь* vs.). Örn.: *Кто **именно** должен был ему помочь? [Tam olarak kim ona yardım etmeliydi?]*
4. İşaret ilgeçleri (*вот, вон, это, оно*). Örn.: ***Вот** эта девушка приходила к тебе. [İşte bu genç kız gelmişti sana.]*
5. Belgisiz ilgeçler (*-то, -либо, -нибудь, кое-*). Örn.: *Я куда-**то** положил ручку, не могу найти. [Kalemi bir yere koydum, bulamıyorum.]*

³ Makalede verilen örnek cümleler yazar tarafından yazılmıştır.

6. Nicel ilgeçler (*почти, приблизительно, ровно*). Örn.: *Я приеду за тобой **ровно** в половине девятого. [Tam sekiz buçukta seni almağa geleceğim.]*

7. Olumsuzluk bildiren *не* ve *ни* ilgeçleri. Örn.: *Он **не** встретил **ни** одного знакомого. [O, tek bir tanıdığı rastlamadı.]*

8. Kipliği içeren ilgeçler sınıfına soru ilgeçleri (*ли, разве, неужели, ужели*), ünlem soru ilgeçleri (*что за*), başkasının sözüne, iddiasına ve nitelmesine yönelik güvensizliği gösteren ilgeçler (*будто, якобы*), başka birinin konuşmasını aktaran ilgeçler (*мол, де*) vs. dâhil edilir. Örn.: *-**Неужели** твой старший брат до сих пор любит её? -**Будто** не знаешь. [-Abin onu hala seviyor mu ki? -Bilmiyor gibisin.] (Vinogradov, 1972: 506-513).*

2.2.2. L.V. Şçerba'nın sınıflandırması

Şçerba, dilde aldığı göreve göre ilgeçleri iki sınıfa ayırır. Birinci sınıfta cümlede söylenilene karşı konuşanın tutumunu ifade eden ilgeçler (Örn.: ***Неужели** вы никогда **не** видели моего брата? [Gerçekten benim erkek kardeşimi hiç görmediniz mi?]) yer alırken, ikinci sınıfa sözcüklerin biçimlerini oluşturan, kullanıldığı yerde ön takı, sonek gibi görevleri olan ilgeçler dâhil edilir. Örneğin; **бы** ilgeci sayesinde dilek-şart kipi, **-нибудь, -либо, -то, кое-** ilgeçleri ise belgisiz zamirler ve zarflar (*кто-нибудь, что-либо, где-то*), *не / ни* ilgeçleri ise olumsuz zamirlerle zarfları oluşturur (*никого, нигде*).*

Dilbilimci, birinci sınıfta yer alan ilgeçleri içeriğine göre birkaç sınıfa ayırır:

1. Soru ilgeçleri (*разве, неужели, ли vs.*). Örn.: ***Разве** я могу пойти туда с тобой? [Oraya seninle gidebilir miyim ki?]*

2. Ünlem ilgeçleri (*что за, как vs.*). Örn.: ***Как!** Ты ещё не купил эту книгу? [Nasıl? Sen daha satın almadın mı bu kitabı?]*

3. Pekıştirici ilgeçler (*даже, уже, и, ведь, вот, то, же, ни vs.*). Örn.: ***Ведь** ты об этом знал! [Sen bunu biliyordun ya!]*

4. Kısıtlayıcı ilgeçler (*только, лишь, лишь только vs.*). Örn.: ***Только** папа меня любит. [Tek babam beni seviyor.]*

5. Olumsuz ilgeçler (*не, ни*). Örn.: *Я **не** написала сочинение. [Kotpozisyonu yazmadım.] (Şçerba, 1940: 194-195).*

2.2.3. N.Y.Şvedova'nın sınıflandırması

Şvedova'nın önderliğinde hazırlanmış olan "Rus Dilbilgisi" çalışmasında ilgeçler işlev açısından altı sınıfa ayrılır:

I. Sözcüklerin biçimlerini oluşturan ilgeçler sınıfı

Bu sınıfa emir kipini oluşturan *давай(те)*: ***Давай(те)** пойдём в кино! [Haşdi sinemaya gidelim!]* ilgeci; dilek-şart kipini oluşturan *бы*: *Пошёл **бы** ты лучше в университет. [Keşke üniversiteye gitsedydin.]* ilgeci; gerçek dışı anlam taşıyan cümleler oluşturmada görev alan ilgeçler yer alır.

II. Olumsuz ilgeçler sınıfı

Bu sınıfa *не / ни* ilgeçleri dâhil edilir. Örn.: *Он не сделал домашнее задание [O, ödevi yapmadı.]; Мы не слышали ни звука. [Tek bir ses duymadık.]*

III. Soru ilgeçleri sınıfı

Bu sınıfta *а, ли, не ... ли, ну, ужели, никак, ужели, разве, что ли, как* vs. gibi ilgeçler yer alır. Örn.: *Давно ли он тебе не звонил? [O, aramaya seni çok oldu mu?]*

IV. Eylemde süreç odaklılığı ya da sonuç odaklılığı gösteren ilgeçler

Bu sınıfa *было, бывает, чуть (было) не, едва (было) не* vs., mastarla beraber *ну, только что не, нет-нет (да) и* vs. ilgeçler dâhil edilir. Aynı zamanda tüm bu ilgeçlerin kiplik içeriğe de sahip oldukları belirtilir. Örn.: *Воздушный шарик чуть не лопнул. [Hava balonu az daha patlayacaktı.]*

V. Kipliği içeren ilgeçler

Bu ilgeçlerin konuşanın söylenilene karşı tutumunu, onun isteklerini, niyetini ortaya koymak gibi işlevleri söz konusudur ve kendi içerisinde aşağıdaki gruplara ayrılmaktadır:

1. Birinci grupta konuşanın tabii tepkilerini ortaya koyan duygusal ve başka değerlendirmeleri ifade eden ilgeçler yer alır. Örn.: *Словно сговорились против меня. [Bana karşı sanki ağız birliği yaptılar.]*
2. Bu gruba irade ifade eden, anlaşmayı, beklemeyi çağırma içinde barındıran, herhangi bir şeyi yapmak için imkân verilmesini rica eden ilgeçler dâhil edilir. Örn.: *Давай мириться! [Haydi barışalım!]*
3. Üçüncü gruba dilbilimci tarafından önceki durumu sonlandırmayı veya meydana çıkarmayı, beklenene uygun olup olmamayı, bilinenle ilişkilendirmeyi, bir şeyin başka şeye nazaran tercih edilebilir olmasını, bağımsızlığı, vakitliliği, tekliği, müstesna nitelikliliği, karşı karşıya getirmeyi, koşullandırmayı veya koşulsuzluğu vs. ifade eden ilgeçler dâhil edilir. Örn.: *Ну ужели вы не хотите на экскурсию? [Geziye gitmeyi gerçekten istemiyor musunuz?]* (Şvedova, 1980: 724-730).

2.2.4. D.E. Rozentel, İ.B. Golub ve M. A. Telenkova'nın sınıflandırması

Çağdaş Rus Dili başlıklı çalışmada ilgeçler dört sınıfa ayrılır: sözcüklerin biçimlerini oluşturan ilgeçler, anlamsal ilgeçler, kipliği içeren ilgeçler, duygu yoğunluğunu belirten ilgeçler.

Dilbilimciler, birinci sınıftaki dilbilgisel ilişkiyi ifade eden ilgeçlerin biçim veya sözcük yapım görevi üstlendiğinden dolayı biçimbirimlere yakın olduklarını dile getirirler. Örn.: *Пусть ребёнок с тобой пойдёт. [Çocuk seninle gitsin.]; Посидел бы лучше дома. [İyisi evde otursaydın.]; Никто ничего не знает. [Hiç kimse hiçbir şey bilmiyor.]*

Dilbilimciler, ikinci sınıftaki anlamsal ilgeçlere cümlelere veya sözcüklere anlamsal katmanlar katan ilgeçler olarak bakar ve aşağıda sıralanmış olan ilgeçleri dâhil ederler.

1. *вот, вон, вот и, это* vs. gibi işaret ilgeçleri. Örn.: *Идите вон туда. [İşte oraya gidiniz.]*

2. *именно, как раз, приблизительно, подлинно, ровно* vs. gibi tasrih eden (kesinleştiren) ilgeçler. Örn.: *Мы прошли **приблизительно** 6 километров.* [Biz yaklaşık 6 kilometre yürüdük.]

3. *лишь, единственно, исключительно, только, только лишь* vs. gibi kısıtlayıcı ilgeçler. Örn.: *Она вышла за него замуж **исключительно** из-за денег.* [O, sırf para için onunla evlendi.]

4. *даже, уж, всё, и, ведь, же* vs. gibi pekiştirici ilgeçler. Örn.: *Мой отец **и** днём **и** ночью работает.* [Babam gece gündüz çalışıyor.]

Üçüncü sınıfta yer alan kipliği içeren ilgeçlerle dördüncü sınıfta yer alan duygu yoğunluğunu belirten ilgeçler de dilbilimciler tarafından sınıflandırılır. Buna göre kipliği içeren ilgeçleri kendi içerisindekiye ayırırlar:

1. Konuşanın isteğini ifade eden *да, ну, а ну, ну-ка* vs. gibi emir ilgeçler ile *бы, пускай, пусть, давай* ilgeçler. Örn.: ***Пусть** он позвонит маме!* [Annesine telefon açsın!]

2. Eyleme yönelik tutumu ifade eden ilgeçler. Bu görevi ise aşağıda sıralanmış ilgeçler üstlenir:

a) olumlu ilgeçler (*да, так, ага* vs.). Örn.: *–Если не ошибаюсь, вы встречались уже? –**Да.** Встречались.* [–Yanıtlıyorsam siz daha önce karşılaşmıştınız? –Evet, karşılaşmıştık.]

b) olumsuz ilgeçler (*не, ни, нет, отнюдь не, далеко не* vs.). Örn.: ***Нет, не** приходи к нам.* [Науғ, gelme bize.]

c) soru ilgeçleri (*ли, разве, неужели, да* vs.). Örn.: *Знаете **ли** вы этого молодого человека?* [Bu genç adamı tanıyor musunuz acaba?]

d) karşılaştırma ilgeçleri (*будто, как будто, как бы, словно* vs.). Örn.: *Он так спит, **как будто** и вправду уснул.* [Öyle uyuyor ki sanki gerçekten yoruldu.]

Sözün doğruluğunu gösteren ilgeçler (*вряд ли, едва ли, едва ли не, чуть ли не, бывало* vs.). Örn.: *Он **вряд ли** придёт завтра на вечер.* [Onun yarın partiye geleceğini sanıyorum.]

Duygu yoğunluğunu belirten ilgeçler sınıfına aşağıdaki ilgeçler dâhil edilir:

1. Ünlem ve değerlendirme ilgeçleri (*что за, как, просто, ну* vs.). Örn.: ***Ну что за** красота!* (Bu nasıl bir güzellik!)

2. Nezaketi, karşıdaki kişiye yaranmayı belirten *-с* ilgeci. Örn.: *Мадам, можно-с Вас пригласить на танец?* (Hanımefendi, sizi dansa davet edebilir miyim?) (Rozenal, Golub, Telenkova, 1991: 350-351).

Görüldüğü gibi Rusçadaki ilgeçlerin sınıflandırılması konusunda çeşitli yaklaşımlar mevcut olup, bu durum da ilgeçlerin sınıflandırılması konusundaki sorunları çözüme kavuşmamış bir mesele haline getirmektedir. Bu sorunların ortadan kalkması için konuşan ile alıcının etkileşme niteliğini gösteren, konuşanın tutumunu ifade eden, iletişim sürecinde ilişkiyi yöneten ilgeçlerin, anlamsal açıdan ayrıntılı ele alınmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Biz Rusçadaki ilgeçlerin ilave anlam kattığı sözcük, söz öbekleri ve cümleleri irdeleyerek kanıtsallığı, duygu, değerlendirmeyi, istek, olasılık vs. aktaran ilgeçler sınıflarını oluşturabileceğimizi ve oluşturduğumuz sınıflarda yer alan

ilgeçleri örneklerle açıklamamız gerektiğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda Rusçadaki ilgeçlere dair bilgi veren Maks Fasmer'in "Rus Dilinin Etimoloji Sözlüğü"nden (*Этимологический словарь русского языка*), Ye.A. Starodumova'nın "Rus Dilinin Yardımcı Sözcükleri Sözlüğü"nden (*Словарь служебных слов русского языка*), Emma Şimçuk ile Marina Şçer'un "Rus Dilinin İlgeçlerinin Sözlüğü"nden (*Словарь русских частиц*), N.Yu. Şvedova, Lyubov Viktorovna Kurkina ve Leonid Petroviç Kırısın'ın "Rus Dilinin Açıklamalı Sözlüğü"nden (*Толковый словарь русского языка*) hareketle *a*, *али/аль*, *будто*, *ведь*, *вишь* duygu aktaran ilgeçlerini anlamsal açıdan inceleyerek Rus dilindeki ilgeçlerin anlamsal sınıflandırılmasına yönelik örnek vermeyi hedefledik.

3. Duygu aktaran ilgeçler

Tablo 1. *a* ilgeci

İlgeç	<i>A</i>
İlgecin Anlamı	1. Ünlem cümlelerinden sonra ek ifade olarak kullanılan kipliği içeren ilgeçtir. İletilenin değerlendirilmesine katılmaya iter, bunula birlikte konuşanın duygusal durumunu (şaşkınlığı, sevinci) ifade eder. 2. Ya bir sonraki sözün konusunu adlandıran sözcüğün ya da önceki iletiyi yorumlayan sözün önünde kullanılan ayrı ifadedir. Uzatılarak söylenebilir, yazıda «A-a-a!» şeklinde yazılır. Beklenmedik karşılaşmada, bir şey hatırlatıldığında tanımayı, hatırlamayı, tahminde bulunmayı ve bunun sonucunda konuşanda oluşan duygusal durumu (sevinci, şaşkınlığı, üzüntüyü vs.) ifade eder.
Çağdaş Rusçada Kullanım Örnekleri	1. <i>Умницей стала! – a?</i> <i>Холод-то какой! – a?</i> 2. <i>Узнали? – A-a! Надежда Ивановна! Здравствуйте!</i> <i>Спектакль был интересный! – A-a, так ты там был?</i>
Türkçe İşlevsel Karşılıkları	1. Türkçede bu yapı <i>değil mi</i> , <i>de mi</i> ifadelerle izah edilebilir. Akıllı oldu! – Değil mi? Ne kadar soğuk! – De mi? 2. A-a, ah, ha yapılarıyla aktarılabilir. Tanıdınız mı? –A-a! Nadejda İvanovna! Merhaba! Oyun ilginçti! Ha, demek sen oradaydın?

Tablo 2. *али / аль* ilgeci

İlgeç	<i>АЛИ / АЛЬ</i>
İlgecin Anlamı	Rusçadaki <i>али</i> ilgeciyle aynı anlamı taşımaktadır. Retorik soru cümlesinin başında kullanılan bu ilgeç sözün veya dinleyicinin tavrının konuşanı şaşırttığını veya üzdüğünü gösterir. Söylenilene ters ifadeyi, hatta sitemi ifade eder.
Çağdaş Rusçada Kullanım Örnekleri	<i>Не сердитесь на него! Али вы не знаете его?</i> <i>Али он тебя не любит?</i>
Türkçe İşlevsel Karşılıkları	<i>АЛИ</i> u <i>АЛЬ</i> ilgeci Türkçede <i>yoksa</i> sözcüğüyle ifade edilir. Kızmayın ona! Yoksa onu tanımıyor musunuz? Yoksa seni sevmiyor mu?

Tablo 3. *будто* ilgeci

İlgeç	<i>БУДТО</i>
İlgecin Anlamı	2. şahıs emir kipindeki <i>будь</i> ile <i>-то</i> ilgecin birleşiminden oluşmuş kipliği içeren ilgeçtir. Konuşanın duygusal durumunu (üzüntüyü, kırgınlığı vs.) ortaya koyar.
Çağdaş Rusçada Kullanım Örnekleri	<i>Будто мне не обидно!</i> <i>Будто мы хотим с ним разговаривать!</i>
Türkçe İşlevsel Karşılıkları	<i>БУДТО</i> ilgeci Türkçeye <i>sanki</i> sözcüğüyle aktarılır. Gücüme gitmiyor mu sanki! Biz onunla konuşmak istiyoruz sanki!

Tablo 4. *ведь* ilgeci

İlgeç	<i>ВЕДЬ</i>
İlgecin Anlamı	Eski Rusçada bilgi, büyü anlamına gelen <i>ведъ</i> sözcüğüyle aynı köke sahip olan <i>ведь</i> ilgeci kipliği içeren ilgeçler sınıfında yer alır. Bu ilgeç konuşanın duygusal durumunu (sevinci, şaşkınlığı, öfkeyi vs.) ifade eder.
Çağdaş Rusçada Kullanım Örnekleri	<i>Ой, ведь он действительно бросил всё и уехал! А я почему-то думала, что он не решится на это.</i> <i>Он ведь в школе плохо учился! А мама его, когда мы встречаемся, хвалит сына и хвалит!</i>
Türkçe İşlevsel Karşılıkları	<i>ВЕДЬ</i> ilgeci Türkçeye <i>ya, ki</i> birimlerle aktarılır. Ay, o gerçekten her şeyi bırakıp gitti ya! Ben nedense buna cesaret edemeyeceğini düşünüyordum. Okulda öyle kötüydü ki! Buluştuğumuzda annesi onu öyle övüyor, öyle övüyor ki/Buluştuğumuzda annesi onu bir övüyor, bir övüyor ki!

Tablo 5. *вишь* ilgeci

İlgeç	<i>ВИШЬ</i>
İlgecin Anlamı	Rusçada görüyorsun, görüyor musun anlamlarında kullanılan <i>видишь</i> sözcüğünün kısaltması olan <i>вишь</i> ilgeci kipliği içeren ilgeçtir. Genellikle ünlemlerle kullanılır, ama ünlemsiz cümlelerde de kullanılabilir. Cümlede başta, ortada veya sonda ancak <i>как, какой, что</i> vs. gibi zamirlerden önce ya da kendisinden önceki sözcükle bağlantılı olarak kullanılır. Bir şeye dikkat çekerek ve söze güvenilirlik niteliği katarak konuşanın duygusal durumunu (şaşkınlığı, şüphelenmeyi, alayı) ortaya koyar.
Çağdaş Rusçada Kullanım Örnekleri	<i>Вишь что делает!</i> <i>Все сделали домашнее задание, а она вишь не сделала.</i>
Türkçe İşlevsel Karşılıkları	<i>ВИШЬ</i> ilgeci Türkçeye <i>bak, görüyor musun, -miş</i> yapılarıyla aktarılır. Görüyor musun ne yapıyor! / Bak ne yapıyor! Herkes ödevini yapmış, o ise yapmamış!

Sonuç

İncelediğimiz çalışmalardan hareketle ilgeçlerin, Rusça dilbilgisinde önemli bir yere sahip olan, sözde yapısal ve işlevsel açıdan çeşitlilik gösteren yardımcı sözcükler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kanımızca sözcüksel ve sözdizimsel birimlere ilave anlam katan ve cümlede anlamsal boyutları ifade

eden ilgeçler, konuşmayı oluşturmada ve sözün içeriğinin biçimlenmesinde, kendilerine has, özgün bir rol üstlenirler. İlgeç kavramını açıklamaya yönelik yapılan tanımları irdelediğimizde tek bir tanımın olmadığı, bilakis genel olarak ilgeçlerin konuşanla dinleyicinin etkileşme sürecini ve konuşanın tutumunu ortaya koyan ve cümledeki duygu katmanını ortaya çıkarmaya yardımcı olan bağımlı ulamlar olduğu görüşüne varılmıştır. Söz esnasında konuşan ile dinleyicinin iç dünyasını yakınlaştıran ilgeçler, anlam kazandırdığı sözcük veya cümleye ilave anlamsal boyut katmanın yanı sıra ifadeye kesinlik, netlik ve hepsinin ötesinde etkileyici bir zenginlik de kazandırmaktadır. Günümüzde halen ne ilgeç kavramının tanımları arasında tam bir uzlaşmaya varılabilmiş, ne bazı birimlerin ilgeç işlevini üstlenebilmesi sebebi ile Rus dilindeki ilgeçlerin tam sayısı hakkında ortak bir noktada buluşulabilmiş, ne de ilgeçlerin sınıflandırılmasında kesin kurallar ortaya konulabilmiştir. Yapılagelen titiz ve derinlemesine çalışmalar bile ilgeçler noktasında ortaya ortak ve net bir hüküm koyamamıştır.

İncelenen kaynaklardan yola çıkarak ilgeçlerin konuşanın söylenene ve gerçekliğe yönelik tutumunu ifade etme, alıcıyla (muhatap) temas kurma, mevcut olanı daha öncekiyle bağlama, somut duyguları ifade etme, alıcıya yönelik etkiyi kuvvetlendirme gibi işlevlerinin olduğu görülmüştür (Kolesnikova, 2012: 22). İlgeçlerin adlandırma işlevine sahip olmadıkları için tek başına cümle ögesi olmayan, ancak cümle ögesinin anlamını netleştiren bir sözcüğün birleşeni olarak dâhil olabilen değışmez ulamlar olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, ilgeçlerin belirsizliği sebebi ile değıl, aksine çeşitliliğı ve zenginliğı ile ilintilidir.

İlgeçleri ayrıntısıyla ele alan, ilgeçlerin sınıflandırmasını, işlevlerini konu eden bilimsel çalışmaların yeterince çeşitli olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, ilgeçlerin dilbilimde tam anlamıyla incelenmemiş olduğu görüşüne varılmıştır. Var olan çalışmaların genel olarak ilgeçlerin konumunu ve bununla beraber ilgeçleri biçimbilimsel açıdan ele alan çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Günümüze kadar ortaya konulan çalışmalar, bizlere ilgeçlerin işlevselliğini, cümlenin anlamına nasıl anlamsal ve kipliğı içeren anlamsal boyutlar kattığını tam tablosunu gösterememektedir. Bu nedenle cümle yapısında oldukça önemli bir unsur olan ilgeçleri ayrıntılarıyla ele alıp inceleyen, tanımları, özellikleri ve sorunları üzerinde duran daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiğı düşüncesine varılmıştır. Bu sayede ilgeçler, dilbiliminde sağlam bir zemine oturtulmuş ve haklarında ortak bir kanaate varılmış olacaktırlar.

Günümüze kadar Rusçadaki ilgeçleri ele alan mevcut çalışmalarını dört döneme ayırabiliriz:

Birinci dönemde, ilgeçlere başka sözcük kategorilerinde yer verilmiş, ayrı bir ulam olarak ilgeçler ele alınmamıştır. Bu durum L.İ. Zizaniy-Tustanovskiy, M. Smotrinskiy, M.V. Lomonosov, A.H. Vostokov gibi dilbilimcilerin çalışmalarında görülmüştür. İkinci dönemde, ilgeçler ayrı sözcük kategorisi olarak ele alınmaya başlanmıştır. İlgeçlerin ayrı bir sözcük kategorisi olarak ele alınmasına Dobias'ın çalışması öncülük etmiştir. F.F.Fortunatov, V.A. Bogoroditskiy, A.M. Peşkovskiy, A.A. Şahmatov, R.İ. Avanesov, V.N. Sidorov vs. gibi dilbilimcilerin çalışmalarında bu gelenek sürdürülmüştür. Bu dönemde ilgeçler genel olarak kendi başlarına bir anlama sahip olmayan, ancak cümle içerisinde anlam kazanan, sözcüğe veya cümleye anlamsal boyutlar katan, yardımcı sözcükler şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca ilgeçlerin çeşitli sınıflandırılmaları yapılarak az da olsa sınırlarının çizilmesi sağlanmıştır. Üçüncü dönemde, ilgeçlerin ayrıntısıyla ele alınması söz konusu olmuştur. Bu durum ilk olarak V.V. Vinogradov'un çalışmasında görülür. Vinogradov, bu dönemde ilgeçleri sekiz sınıfa ayırarak ayrıntılı sınıflandırmasını yapmış ve ilgeçleri derinlemesine incelemiş ve böylece ilgeç çalışmaları verimlilik kazanmıştır. Vinogradov'un düşüncelerini özellikle ilgeçleri çeşitli işlevleri olan yardımcı sözcükler olarak ele alan dilbilimci N.Yu. Şvedova çalışmalarında sürdürmüştür. Bu dönemde ilgeçlerin anlamı onların işlevlerinden hareketle

belirlenmiş ve kullanım özellikleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü dönemde, genellikle ilgeçlerin içeriği metinle ve iletişimsel durumla ilişkilendirilmiştir. Bu dönemde konuşma eyleminin söylem yönünü ele almak ön plana çıkmıştır. İlgeçler de illetin çeşitli iletişimsel özelliklerini aktarmada görev aldıkları için birçok dilbilimcinin dikkatini çekmiştir. Ye.A. Starodumova, V.N. Şapoşnikov vs. gibi dilbilimcilerin çalışmalarında ilgeçler söylem çerçevesinde ele alınarak ilgeçlerin anlamının, işlevinin daha sistematik ve derinlemesine betimlemesi mümkün olmuştur.

Kaynakça

- Avanesov, R. İ. ve Sidorov, V.N. (1945). *Oçerk grammatiki russkogo literaturnogo yazıka*. Moskva: Gosudarstvennoye ucebno-pedagogičeskoye izdatelstvo NARKOMPROCA RSFSR.
- Bogoroditskiy, V. A. (1935). *Obşçiy kurs russkoy grammatiki*. Moskva: Gosudarstvennoye sotsialno-ekonomičeskoye izdatelstvo.
- Dobias, A. (1897). *Opt semasiologii častey reči i ih form na počve grečeskogo yazıka*. Praga: Tipografiya Dr.Ed.Gregra.
- Fasmer, M. (1986). *Etimologičeskiy slovar russkogo yazıka*. (Tom. 1). Moskva: Progress.
- Fathutdinova, V. G. (2016). *Morfologiya russkogo yazıka: za predelami znamenatelnih častey reči*. 10 Ocak 2021 tarihinde <https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/32819/Morfoposobie%202016.pdf?sequence=1> adresinden erişildi.
- Fortunatov, F. F. (1956). *İzbranmye trudi*. (Tom. 1). Moskva: Gosudarstvennoye ucebno-pedagogičeskoye izdatelstvo Ministerstva prosveşçeniya RSFSR.
- Grammatika russkogo yazıka: fonetika i morfologiya*, pod. red. L. V. Şçerbı. (1946). Moskva: Prosveşçeniye.
- Gvozdev, A. N. (1958). *Sovremenniy russkiy yazık literaturniy yazık*. Moskva: Gosudarstvennoye ucebno-pedagogičeskoye izdatelstvo Ministerstva prosveşçeniya RSFSR.
- Kolesnikova, S. M. (2012). *Russkiye Častitsı Semantika, Grammatika, Funktsii*. Moskva: Nauka.
- Kurbanov, R. G. ve Zagirov, V. M. (2012). İzüçeniye çastits v russkom i dagestanskih yazıkah: k istorii voprosa. *İzvestiya DGPU*, №3, 77-83. 17 Eylül 2021 tarihinde <https://cyberleninka.ru/article/n/izuchenie-chastits-v-russkom-i-dagestanskih-yazykah-k-istorii-voprosa> adresinden erişildi.
- Meşçaninov, İ. İ. (1945). *Çleni predlojeniya i çasti reči*. Leningrad: İzd-vo Akademii nauk SSSR.
- Mlinarova, B. (2018), *Semantika i funktsii çastits v sovremennih gazetnih statyah na russkom yazıke v diskursivnom aspekte*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Permskiy gosudarstvennyy natsionalnyy issledovatel'skiy universitet. Perm. 07 Şubat 2021 tarihinde http://www.psu.ru/files/docs/science/dissertatsionnye-sovety/mlinarova/Mlinarova_Barбора_Dissertatsia.pdf adresinden erişildi.
- Peşkovskiy, A. M. (1956). *Russkiy sintaksis v nauçnom osveşçenii*. Moskva: Gosudarstvennoye ucebno-pedagogičeskoye izdatelstvo Ministerstva prosveşçeniya RSFSR.
- Rozental, D. E. Golub İ.B. ve Telenkova M.A. (1991). *Sovremenniy russkiy yazık*. Moskva: Vışşaya şkola.
- Savelyeva, L. A. (2020), *Çastitsı v russkom, nemetskom i angliyskom yazıkah (na primere tekstov russkoy, nemetskoy i angliyskoy hudojestvennoy literaturı)*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Başkirskiy Gosudarstvennyy Universitet, Ufa. 17 Ekim 2021 tarihinde https://bashedu.ru/sites/default/files/dissovets_files/disrab/dissertaciya_savelevoy_l.a..pdf adresinden erişildi.
- Selemeneva, O. A. (2019). *Slujebniye i osobıye çasti reči v russkom yazıke*. Yeletskiy Gosudarstvennyy Universitet İm. İ.A.Bunina. 22 Ocak 2021 tarihinde <https://www.elsu.ru/kaf/tir/edu> adresinden erişildi.

- Starodumova, Ye. A. (1997). *Russkiye çastitsı: Uçebnoye posobiye*. Vladivostok: İzd-vo Dalnevostoçnogo universiteta.
- Starodumova, Ye. A., Priyatkina, A. F., Sergeyeva, G. N., Zaytseva, G.D., Şeremetyeva, Ye. S., Okatova, N.T., ... Tokarçuk, İ.N. (2001). *Slovar slujebnih slov russkogo yazıka*. Vladivostok: DVGU.
- Şahmatov, A. A. (1952). *İz trudov A. A. Şahmatova po sovremennomu russkomu yazıku, Uçeniye o çastyah reçi*. Moskva: Gosudarstvennoye uçebno-pedagogiçeskoye izdatelstvo Ministerstva prosveşçeniya RSFSR.
- Şapoşnikov, V. N. (2018). *Çastitsı v sovremennom russkom yazıke*. Moskva: İNFRA-M.
- Şimçuk, E. ve Şçur, M. (1999). *Slovar russkih çastits*. Frankfurt: PETER LANG.
- Şvedova, N. Yu. (1980). *Russkaya grammatika*. Moskva: Nauka.
- Şvedova, N. Yu., Kurkina, L. V. ve Krisin, L. P. (2011). *Tolkoviy slovar russkogo yazıka*. Moskva: İzdatelskiy tsentr "Azbukovnik".
- Şçerba, L. V. (1946). *Grammatika russkogo yazıka*. (Tom. 1). Moskva: Gosudarstvennoye uçebno-pedagogiçeskoye izdatelstvo Ministerstva prosveşçeniya RSFSR.
- Tsoy, A. (2014). Russkiye çastitsı kak obyekt leksikografii. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica Rossica* 10, 137-145. 10 Aralık 2021 tarihinde https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica_Rossica/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica_Rossica-r2014-t10/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica_Rossica-r2014-t10-s137-145/Acta_Universitatis_Lodziensis_Folia_Linguistica_Rossica-r2014-t10-s137-145.pdf adresinden erişildi.
- Vasilyeva, A. N. (1964). *Çastitsı razgovornoy reçi*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo universiteta.
- Vinogradov, V. V. (1972). *Russkiy yazık grammatiçeskoye uçeniye o slove*. Moskva: Vıssşaya Şkola.